

Pratarmė

*Mirtis yra paprastas dalykas, žymiai didesnio
meno reikalauja gyvenimas.*

Balys Sruoga

Tęsdami dialogo su tautinėmis realijomis temą ir ieškodami atsakymų į laiko keliamus klausimus atsiduriame akistatoje su naujais iššūkiais. Eurointegracijos ir globalizacijos dabartį išgyvenanti Vidurio ir Rytų Europa patiria nemažai sunkių egzistencinių išbandymų, siekdama išsaugoti savo laisvę, tapatumą ir savitumą. Sankirtoms su laiko realijomis Lietuva dar nepakankamai pasirengusi. Kultūra ir lietuviškumas, kaip teigiama Vytauto Rubavičiaus publikacijoje, yra neatsiejamos būtinos tautinės egzistencijos sąlygos, nes Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir veikiant jos aplinkoje, kultūrai ir jos žmonėms privalu tvirtinti nacionalinį tapatumą, laiduoti ir puoselėti lietuviškumo sklaidą, diegti ir skatinti europines demokratines vertybes, ugdyti ir kelti pilietinę visuomenę, plėtoti kultūrinius, kūrybinius ir meninius mainus. Nacionalumo tyrimų svarbą, tarpkultūrinės komunikacijos galimybes ir kultūros mokslų ateitį savo straipsnyje aptaria Rita Repšienė, siekdama dialogo tarp tradicijų ir dabarties, tarp mūsų ir kitų, tarp tapatybės ir realybės, nes kultūra nėra vienadienis reiškinys, ji apima daugybę sferų ir lemia dabarties galimybes. Tapatybės formavimas turėtų būti nuolatinis procesas, vaduojantis iš provincialumo ir padedantis plačiau žvelgti į kultūrą. Gvildendama „Kultūrinės tapatybės problemą postmodernybėje“, Odeta Žukauskienė atskleidžia dabarties kultūros procesų sudėtingumą, kontekstualumą ir daugiamatiškumą, mėgina nusakyti sociokultūrinės permainas, kurios paskatino iracionalių tikėjimų, regimybų ir eroso įsivyravimą, šiuolaikinėje kūryboje suformavo naujų daugialypių vaizduotės struktūrų apmatų.

Vaizduotės, gyvenimo čia ir dabar, praeities ir ateities, tikrovės, išgyvenimų ir galimybių santykis savaip atsiskleidžia 1944–1945 m. Štuthofio koncentracijos stovykloje parašytoje Balio Sruogos studijoje „Apie estetinę ir anestetinę tikrovę“. Joje puikiai parodoma, kaip svarbu siekti, kad trauminės patirtys netaptų visa apimančiu gyvenimo pagrindu, bet sutelktų, padėtų neprarasti savęs, „iššauktų naujas jėgas, naują ryžtingumą, naują troškimą kurti“ ir mokytų „į pasaulį žiūrėti su išminties šypsena“.

Rytų Azijos menų adaptavimas ir jų santykis su lietuviškąja pasaulėžiūra bei tapatybe XX–XXI a. sandūroje analizuojamas Loretos Poškaitės straipsnyje, kurio vienas svarbiausių tikslų „yra išsklaidyti tokius nepagrįstus būkštavimus, konkrečių

kūrėjų pavyzdžiu parodant, kad svetimos kultūros ir meno integravimas į Lietuvos kultūrinę aplinką jokių būdu nekelia pavojaus tautinės tapatybės praradimui, veikiau atvirkščiai, padeda ją giliau suvokti ir išreikšti“. Jame parodomos dvi esminės Tolumų Rytų meno įtaką ir integravimąsi į Lietuvos kultūrą iliustruojančios sritys – tai *sumi-e* („tušo paveikslo“) stiliumi tapančios Dalios Dokšaitės kūryba ir japoniškų sodų kūrimas Lietuvoje.

„Įsivaizduojamos bendruomenės, psichologija ir transformacijos“ neatsiejamos nuo mūsų kasdienybės kultūros. Straipsnyje, skirtame kultūros psichologijai ir įsivaizduojamų bendruomenių situacijai pokomunistinėje Lietuvoje pademonstruoti, Stanislovas Juknevičius remiasi Carlo Gustavo Jungo idėjomis, jo mokymu apie vaizduotės vaidmenį kuriant kultūrą ir tobulinant pasaulį. Kokias transformacijas patiria šiuolaikinė bendruomenė, ar virtualioji erdvė gali tapti alternatyvia „vieta“ šiuolaikiniame pasaulyje, kurioje kuriasi ar yra palaikomos įvairios bendruomeniškumo formos, ar šios bendruomenės išsaugo esminius elementus – priklausymą, tapatybę ir interesą, į šiuos ir kitus klausimus publikacijoje mėgina atsakyti Aida Savicka, pasiūlydama platų naujausių virtualiųjų bendruomenių tyrimų kontekstą.

Apie naujausią Vilniaus universiteto profesoriaus, pirmojo profesionalaus lietuvių mokslininko orientalistu, indologo Audriaus Beinoriaus knygą *Indija ir Vakarai. Kultūrų sąveikos pjūviai*, kurią 2012 m. išleido VU leidykla, lakiai ir nuoširdžiai rašo Naglis Kardelis, įtraukdamas mus į nepaprastą kelionę solidžios, įdomios ir išmintingos knygos puslapiams. Teatro istorikė ir muzikologė Vida Bakutytė išsamiai ir nuosekliai aprašo žinomo lenkų teatrologo dr. Zbigniewo Jędrychowskio 2012 m. paskelbtą daugelio metų tyrimų rezultatą, mokslinę monografiją *Teatra grodzieńskie 1784–1864 [Gardino teatrai 1784–1864]*, kurią išleido Varšuvos universiteto leidykla. Savita, išsami, preciziška, iliustruota gausia faktografija monografija atskleidžia nemažai sąsajų su to meto Vilniaus teatrų gyvenimu.

Apžvalgose trumpai pristatoma Vilniaus knygų mugėje 2013 m. vykusį diskusiją „Medijų mitai ir mitai kaip medijos“, kuria domėjosi Aida Savicka, ir 2013 m. gegužės 4 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute rengta mokslinė konferencija „Tautinės mažumos Lietuvoje: virsmas ir atmintys“, kurią aptarė Aurėja Stirbytė.

Tiesa, svarbu plėsti žinių, požiūrių, vaizduotės ir vertinimų horizontus, kad galėtume regėti pasaulį kaip susisiekančių indų sistemą ir ištrūktume iš to, kas jau pažįstama, kaip kadaise linkėjo Czesławas Miłoszas.